

Łukasz
Orbitowski

EGY MÁSİK LÉLEK

Fordította:
Mihályi Zsuzsa

TYPOTEX

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. / Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez. Ez a kiadványa szerző nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető felelőssé az abban foglaltak bármilyen felhasználásáért.

Łukasz Orbitowski: Inna dusza
Copyright © 2015 Łukasz Orbitowski
Hungarian translation © Mihályi Zsuzsa, 2017
Hungarian edition © Typotex, Budapest, 2017
Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

ISBN 978 963 279 949 0
ISSN 2064-2989

TYPOTEX VILÁGIRODALOM
Sorozatszerkesztő: Sosity Beáta

Kedves Olvasó!
Köszönjük, hogy kínálatunkból választott olvasnivalót!
Újabb kiadványainkról, akcióinkról a **www.typotex.hu**
és a **facebook.com/typotexkiado** oldalakon értesülhet.

Kiadja a Typotex Elektronikus Kiadó Kft.
Felelős vezető: Votisky Zsuzsa
Főszerkesztő: Horváth Balázs
Felelős szerkesztő: Károlyi Dóra
Tipográfia: Kiss Barnabás
A borítót tervezte: Sosity Beáta

Készült a Multiszolg Bt. nyomdájában
Felelős vezető: Kajtor Bálint

*Nézzétek e szegény testet! Szenvedését és vágyait
értelmezte ez a szegény lélek – az ölés gyönyörének
értelmezte, és sóvárgásnak a kés okozta kéjre.*

Friedrich Nietzsche: *Így szólott Zarathustra**

* Szenzár Kiadó, Budapest, 2016, Kurdi Imre fordítása

BELÉPÉS

2013

– Az első döfésnél igen, utána már nem. Talán azért szurkáltam őket össze annyira – mondja Jędrek. – Nyilván azt hittem, hogy megint érzek majd valamit, de nem. Csak az első döfésnél – hajtogatja súlyos fejét lehorgasztva. Széles vállán feszül a világoskék zubbony. Mindig kékbe öltözött. Szerinte ez a katonák színe.

Egymással szemben ülünk egy barna asztalnál, egyszerű, szürke székeken. A beszélő túlsó végében van két ablak, üzemi étkezde boltjának gondolnám, ha nem lenne berácsozva, és nem állna mellette fegyveres őr. Rabok beszélgetnek feleségekkel, szülőkkel, szeretőkkel, gyerekekkel. Valaki sír. Egy kiskölyök tetovált kézhez simulva mondja, hogy a bíróságon a néni nem akarta ideengedni. Majd elkövet valami szörnyűséges büntettet, hogy együtt lehessen a papával.

Ámulok, mert évek óta járok be Jędrekhez, elmondta, mit tett, annál sokkal többet is, de sosem hozta szóba, mit élt át legbelül.

– Jó, hogy bejöttél – morogja Jędrek, és aztán rögtön megkérdezi: – A papa hogy van? – Nem tudom, kire gondol, ezért hozzáteszi: – Hogy van az én drága öregem?

Azt felelem, hogy nem változott semmi. Ryszard bácsi Toruńban lakik az új családjával. Van két gyereke, az egyik már iskolás. Eltűnt a radarról, nem beszélnek róla az emberek. Jędrek megint bólogat,

szürke orcáitól éles vonal fut vastag szájáig és durva borostával benőtt, csapott álláig. Alig serkent a szakálla, amikor bekerült.

– Hát anyám? – folytatja a kérdezősködést.

Most legalább tudom, kire gondol. A korai nyugdíjjal már harmadszor zuhant légüres térbe Hania néni. Kijár a telekre. Egyedül lakik a fordoni lakásban, kutyákat vesz magához, sokszor süket és vak állatokat, új otthont keres nekik. Aszott és sápadt, mint egy hóviharban föllelt hulla. Nemsokára beiratkozik az idősek egyetemére, és beveri a pinceablakokat, hogy be tudjanak szökni a macskák. Ezt a gondolatot megtartom magamnak, Jędreknek azt mondom, minden rendben az anyjával. Nem hisz nekem.

– És a többiek? Mi van a többiekkel? – tudakolja.

Sötét szeme sárral betapasztott ürege emlékeztet, a hangjában nyoma sincs szomorúságnak, de azok a nevek nem jönnek ki a száján. Nem jöttek ki sosem. Beszélhetnék neki szenvedésről és közönyről, valakiről, aki összeomlott, és tizennyolc éve dagonyázik a könnyekkel hígított szarban, vagy a nőről, aki gondoskodik róla, mert így kell, mert a gondoskodás könnyebbé teszi a lelket, és segít felejtetni. Tizenyolc év, ez több, mint amennyit élt a fiuk. Beszélhetnék Beatáról, aki Varsóba, Mokotów régi részébe költözött, a gyerekeiről, a magánóvodáról és a kétszintes lakásról. Az anyáról, aki egyetlen lányát veszítette el. Hozzátehetném: jól megy egyeseknek, ezt akarta, megkapta. De nem teszem. Csak azt mondom, hogy valamennyire összeszedték magukat. És nem sokáig járok már a Jasna utcába. Jędrek vállat von.

– A papád hogy van? – kérdezi.

Nem felelek. Jędrek mindig ugyanazokat a kérdéseket teszi fel, mindig ugyanúgy válaszolok, ezt az egyet elengedem a fülem mellett.

– Jó, hogy megint eljöttél, na. Sosem illett hozzád a Jasna. – Kihúzza magát a széken, kezét az asztalra teszi, összekulcsolja az ujjait, egymáshoz dörzsöli a hüvelykujjait. Szinte észrevehetetlen a sebhely. – Nálad minden rendben, ugye?

Igen, az én életem rendben van. Mindjárt vége a beszélőnek. Mesélek Jędreknak, csupa olyan dologról, ami sosem fogja érinteni. A Dworcován, a Gdańska utca felőli részen hipp-hopp felhúztak egy pofás társasházat, ott fogok lakni a második emeleten, a biztonsági őr majd elzavarja a hívatlan látogatókat. Kék egyenruhája van, a bajsza sárga a cigarettától. Rendeltem méretre készített bútorokat, emberi módra akarok élni, de az asztalos csak húzza-halasztja a dolgot. Elmegyek hozzá Raciniewóba, megsürgetem. Aztán hazamegyek, és a ház alagsorában, privát parkolóban teszem le az autót. Hatéves már a Volkswagen Jettám, akarok venni egy újat, csak nem nagyon van időm – állandóan úton vagyok. Még tévét sem választottam. Jó lenne elüldögélni és magamban lenni, a saját lakásomban.

– Az jó – mondja Jędrek. – Jó, hogy összejött.

Förláll, nehézkesen, mintha nagy erőfeszítés árán tápázkodna fel a székről. Az első lépés után visszanyeri szokott ruganyosságát, aztán ahogy megáll a rácsos ajtó előtt, várva, hogy beengedjék, olyan testtartást vesz fel, amire jól emlékszem abból a korszakból, amikor együtt lógtunk. A lába kisterpeszben, a válla felhúzva, a tarkóján ráncok, a karja könyökben behajlítva, és lassan mozgatja az ujjait, mintha egy láthatatlan dolgot gyűrögetne.

AMI AZ ENYÉM

1995. szeptember

1.

Jędrek az asztalnál ül, az apjával szemben. Keze a térdén, a tévét nézi, a *Los Angeles-i ügyvédek* megy benne. Fölöttük, a falon az Istenanya levendulaszínben, a lábfeje köré gyámoltalan kígyó tekeredik. A szekrény sorban talpas poharak, kancsók, kis kosárba állított vizes poharak, vászonkötésű könyvek. Az apja megkérdezi, Jędrek felkészültnek érzi-e magát, de mielőtt választ kapna, bejön a konyhából az anyja. Rántottát hoz serpenyőben. Visszamegy még a már megvajazott kenyerekért, hoz egy üveg lekvárt, amihez nem nyúl senki. Kiadagolja a rántottát, elosztja a kenyérszeleteket a három tányéron, mindenki ugyanannyit kap. Az apja kikapcsolja a tévét.

Jędrek apja olyan, mint egy sovány, szürke tollú madár. Vékony csuklóján karperec csillog. Ryszard bácsi lenyel egy falatkát, és megkérdezi a fiától, milyen órái lesznek aznap. Jędrek teletömte a száját kenyérrrel meg a sűrű sárga péppel, várnia kell a válasszal.

– Lengyel, áruismeret, matek, aztán két torna, papa – mondja. – De a matek biztos elmarad, beteg volt tegnap a nyanya. Lehet, hogy előbbre hozzák a tornát. Állítólag át szokták így variálni néha.

Ryszard bácsi elgondolkodik a hallottakon. Közben a mama, Hania néni kisimít egy tincset a fia homlokából. Fölveszi a dzsekit? Hiszen vége már a nyárnak. Jędrek bólogat – igen, fölveszi –, Ryszard bácsi pedig emlékezteti, hogy bármikor betelefonálhat az iskolába, és megkérdezheti, ott ül-e az órán a fia.

– Kérdezd meg, papa – feleli Jędrek. Belekortyol a teába.

Ryszard bácsi témát vált, Lech Wałęsát hozza szóba, aki nemrég szegénynek nevezte magát, és bejelentette, hogy melósbakancsot húz, és visszamegy a hajógyárba. Ryszard bácsi szerint csak a prolinépnak pózol, Wałęsa eljátszotta a maga szerepét, most az intelligensebb, világlátott embereken a sor. A volt elnök azt várja, hogy térden csúszson előtte a bamba nép. A szürke, kórószerű Hania néni odavet pár szót arról, milyen nehéz megválni a hatalomtól, erre Ryszard bácsi bekapja az utolsó falatot, tuskónak nevezi Wałęsát, reméli, hogy a fia nem követi a példáját. Jędreket kérdezi, mit csinál majd iskola után. A fia unott pillantást vet rá.

– Gyakorlat, papa. Simán eltart ötig, talán tovább is. Hét előtt jövök kábé.

Leteszi a villát, nem mozdul. Akkor hat előtt haza kell érnie, de lehet hét is, csak pontban hét legyen, nincs mese. A fiú bólogat. Az anyja végez utoljára az evéssel, feláll, a tányérokért nyúl. Ryszard bácsi a karjára teszi a kezét: ezen a héten Jędrek a soros. Hania néni figyelmezteti, hogy késő van, elkésik a gyerek az iskolából. Ryszard bácsi viszont az elvek embere, Jędreknek pedig eszében sincs vitatkozni. Leszedi az asztalt, feltűri kék felsője ujját, mosogatni kezd. Előregörnyed, nem akarja beverni a fejét a bútor szélébe. Hania néni az üres ajtókeretre támaszkodik, onnan nézi, hogy siklik a szivacs a tányérokon a fia kezében.

Indulás előtt Jędrek benéz a szobájába. A szekrény sor fehér polca-in kaktuszok állnak, egy Edyta mini hifitorony külön hangszórókkal, de kazettából nincs sok – pár válogatás színes gerinccel, Ace of Base

és Dr. Alban. Alatta sport- és autós újságok. A kihúzható ággyal szemben, a falon a *Ragadozó* című film plakátja: Arnold feketére mázolt képpel tör elő a dzsungelből, és egyenesen Ryszard bácsira szegezi a puskáját, aki újabb füzetet vesz elő Jędrek táskájából, kinyitja, megnézi, visszateszi.

– Jaj, papa! – mormolja Jędrek. Tesz egy lépést, előrehajol, mintha el akarná venni a táskát az apjától, de letesz róla. Ryszard bácsi feláll, visszaadja a fiának, ami az övé. Jędrek már kint veszi fel a cipőjét, a szomszéd lakással közös, zárt folyosószakaszon. Visszanéz. Az apját látja, éppen a nyakkendőjét köti a tükör előtt.

2.

Anyu elküld kenyerért, hogy legyen reggelire nekem meg apunak. Ő nem eszik, indulnia kell a mángorlóba. Apu rögtön éhes lesz, ha fölébred.

Most az ágyneműbe gabalyodva fekszik, csak a lábfeje látszik ki. Túl kicsi neki az ágy, átlósan terült el rajta, hortyog az orrán keresztül. Fölveszem a nadrágját a padlóról, kihúzom a zoknit a szárából. Mennek a szennyeskosárba a flanelinggel együtt, a dzsekije viszont még hordható, vállfára teszem.

A lépcsőházban mindig napfogyatkozás van. Mozog a korlát, átugrom az üvegcserepeket, egy pillanat alatt a Jasnán vagyok. A Jasna majdnem a Brdáig ér. Közvetlenül a folyóparton van egy hűtőgépezem, de egy ideje csak olyan alakok ólálkodnak arrafelé, akik az Oderán túlról hozott kocsikat kalapálják ki, és villámgyorsan elpasszolják a Bugon túlra. Arrébb az út mindkét oldalán lepusztult kétszintes házak omladoznak. Némelyikről már rég lekopott a festék, van, amit rózsaszínre pingáltak, és vannak ijesztően tarkák, mint a miénk. A házakban ősz fejek, az ablakpárkányokon tetovált karok,

macskák és öregasszonyok arcai. A belső udvarra vezető szűk járatokban mosott ruhák sűrűn teregetve. Parkoló autók mellett megyek el. Csörgetem a zsebemben az aprót.

Kimegyek a Grunwaldzkára, útközben mellém csapódik Darek. Két házzal arrébb lakik, rendes gyerek, csak talán túlságosan is népszerű akar lenni. Szőke, az arca lányos. Egyidős velem, de én magasabb vagyok egy fejjel. Lepacsizunk, és Darek máris elkezd beszélni a konditeremről. Keres valakit, aki eljárna vele gyúrni. Talán tényleg nem ártana, ha magára szedne némi izmot, szánalom, ahogy kinéz. Hamis Reebokot hord, a Chemik-pályán, az ócskapiacra árulnak ilyet, meg kopott farmert, garbó fölé vett kockás flanelinget. Mindjárt buszra száll, megy a Krucza utcai hatvankettes általánosba, én meg kicsit vissza, a Śląskára. De első a vásárlás.

Darek annyit locsog az edzőteremről, mintha a pusztaság szájtevéstől is izmosodna. Az alapgyakorlatokat már tudja, ismeri a testépítők nevét, csak kéne neki egy társ. Elmeséli, hogy a Czarnecki utcában idősebb fazonok egybenyitottak több pincét, súlyzóznak, ki lehet bírni, csak nagyon füledt, és egy szál csap van, budi nincs. Harminc złoty egy hónapra, annyiszor mész, ahányszor akarsz. Rögtön megkérdezem, honnan van ennyi pénze, és nem sajnálja-e. Azt feleli, kap a szüleitől, ha ötöst visz haza, azonkívül komoly ember, saját bevételi forrása van. Hát a saját bevételi forrás az már valami, gondolom magamban, próbálok a témánál maradni, de Darek hallgat. A bolt előtt elköszönünk. A kézfogása nem valami acélos.

Nézelődöm a boltban. Minden két ár van, a jelenlegi meg a pénzcseré előtti. A falon Magnum jégkrémreklám meg egy tavalyi naptár. Docent úr unott képpel, de éberem emelkedik föl, amikor meglát, mint a csemegékkel teli, elvarázsolt torony öre. Csíkos, világos ing van rajta, ugyanaz, mint tegnap, megfeszül a hasán. Kérdezi, mi tetszik. Rögtön előveszem a pénzt, nehogy fölöslegesen felbosszantsam. Odamegyek, nézegetem a csipszeket a star warsos

tazókorongokkal, a Hubba Bubbát, a ropogós Kukurukut és a színes zacskóban árult édes üdítőt. Kérek egy kenyeret, egy kis doboz Delmát, húsz deka mortadellát, egy kiló krumplit meg egy darab szalonnát. Kiszórom a pénzt a pultra, és Docent úr szeme összeszűkül, mintha fénybe nézne. Úgy tesz, mintha megszámolná, visszalök felém egy zlotyt. Toffiúú Hip nyalókát kérek, egy zloty húsz. Docent úr nem adja, de rögtön meg is enyhül.

Leülök a bolt lépcsőjének szélére, hogy ne zavarjak senkit. A nyalókám sötét és nagyon édes. Mindig megfogadom, hogy lassan eszem, de sosem tudom betartani. Rágom a cukros vegyi masszát, a fogaim közé ragad, aztán lenyalogatom az édes pálcát, érzem a kemény műanyagot. Felállok, észreveszem Dareket. A megállóban ül, a fekete füzetébe írogat valamit, mindig nála van, még akkor is, ha nem megy iskolába.

Otthon apu hasra fordult, már nem horkol. Észreveszek egy horzsolást a vállán. Idegesít már a pusztalátvány is, felhúzzom a takarót apu vöröslő föléig, és kiosonok a konyhába szendvicset készíteni. Vékonyra szeletelem a mortadellát, de így is elfogy az egész, a tányéron viszont halomban állnak a kenyérszeletek a barna minden árnyalatában. Egy részét beviszem apunak, kettőt fóliába csomagolok, és beteszem a táskámba. Reggel nem vagyok éhes. A többi ott marad az asztalon. Anyu ugyanúgy ül, a könyökére támaszkodva, és néz ki az ablakon a mángorlóra, ahova annyira sietett. Mentegetőzik. Fölösleges. Hiszen rá nem is haragszom.

3.

Jędrek a kövön ül, Szapphót simogatja. Szapphó rövid lábú fekete macska, mindig felfelé mered a farka, lapos képén követelőzés. Jędrek pontosan tudja, mit szeret. Vakargatja az álla alatt, a füle mögött,

nyitott tenyérrel végigsimítja a puha bundácskát, cirógatja a hátát a mellső mancsoknál. Szapphó dorombol, az oldalára fordul, kerek hasát mutatja. Nemsokára kölykei lesznek. A cukrászüzem falait olajfestékekkel kenték le. Az ajtó alját fémlap védi, az ablakokat rácsok.

Jędreken munkaköpeny és nejlonsapka van. Miközben Szapphót dédelgeti, Bolót és Marchewát hallgatja, éppen játékokról beszélgetnek. Bolo Levi's 501-est hord, és a nyúlszája miatt rosszul artikulál. A PlayStation konzoljáról, a Tomb Raiderről meg a bányászos-szörnyes stratégiai játékokról beszél. Sajnálta a pénzt memóriakártyára, minden játékot előlről kell kezdenie. Eldicsekszik, hogy új tévét kap a szüleitől születésnapjára. Marchewa bólogat. Átizzadt ruha szaga érződik rajta, zsíros haja kilóg a sapka alól. Dobozba rakott cédéket vesz elő a táskájából: az első *Quake*, a *Blood*, a *Dungeon Keeper*. Ez a legutóbbi tetszik neki a legjobban. Egy szaléziánus haver papról beszél, aki nagyon jó fej a fiatalokkal. A papnak van számítógépe, néha megengedi, hogy játsszanak nála, és nem kér cserébe semmit. Csak nagyon rákaptak a kis csírák a számítógépére, ott van nála az egész Śniezna utca meg legalább a fél Lawinowa, szóval Marchewának ki kell várnia a sorát. Szapphó nehézkesen feltápáskodik, a szita mögé cammog. Marchewa puhatólózik, játszhat-e Bolo PlayStationjén. Az próbál kitérni, Jędreket faggatja, mit szeret jobban, a komputert vagy a konzolt.

– Egyiken sem játszom – feleli Jędrek, és hosszan a macska után néz. – Unom.

Egyformán meglepett képet vág a két tanuló, Bolónak a nyelve hegyén a kérdés, de nem hangzik el, mert Wanda néni áll az ajtóban, és előadásba kezd a háromkamrás sütő használatáról. Fekete haját magas kontyba tűzte, a füléből nagy, masszív arany fülbevalók csüngenek. Kurta, vastag csuklója férfié is lehetne. Egyszerre állnak fel a fiúk. Wanda néni terebélyes hátsóját ringatva elindul. Egymás után kinyitja mind a három kamrát. Az utolsóból elővesz egy tepsit,

megmutatja, hogyan kell kizsírozni. Ingerült hangon beszél a sütő felfűtéséről. A kelt tésztához kétszáz fok kell, a fánkfélékhez ötvennel kevesebb. Kijelenti, hogy most a használtvíz-szivattyú és az öntőtartály tisztításáról lesz szó, amikor megállapodik a tekintete a szita mögött kényelmesen terpeszkedő Szapphón.

Wanda néni hangja ellágyul. Gyengéden kérdezőgeti Szapphót, mit csinál itt, és hogy a fenébe jött be. A fiúkra néz. Bolo azt mondja, hogy már itt volt, Marchewa némán helyesel, Jędrek nem csinál semmit. Wanda néni megpróbálja kiszedni a macskát a szita mögül, de nem sikerül. Alig tud letérdelni, rövid karját nyújtogatja lihegve. Jędrek egy ruganyos lépéssel mellette terem, és ügyesen elkapja Szapphót. A cica bízik benne, nyalogatni kezdi a könyökét, lehunyja a szemét. Fölfelé merednek a tappancsai. Wanda néni mosolyogva nyugtázza a jelenetet. Megkéri Jędreket, hogy vigye ki a cukrászüzemből Szapphót, az udvar felé, ne az utca felé, isten őrizz, ott autók, rossz gyerekek, részeg biciklisták járnak.

4.

Iskola után látom, hogy apu műhelyt rendez be magának. A szétnyitható kanapén ül kimosakodva, megborotválkozva. A lábujjai sárkányfogszerűek. Apu megőrül nekem, megölel, azt mondja, sok pénzt fog keresni, kérdezi, segít-e neki. Felállítunk két széket egymásnak háttal, a kanapé két végén. Apu letesz rájuk egy festékkel összekent ajtót, amit a szekrény sor mellett tart, és elővesz egy cigarettát. Az ajtóra újságok kerülnek, az újságokra festékek kis fémtégelyekben, zsilett, szike, két vonalzó, nagyító, ecsetek a legkisebbtől a legnagyobb méretig elrendezve, vékony kartoncsíkok, modellragasztók, hígító és egy repülési almanach egy Spitfire fekete-fehér fotójánál kinyitva. Rögtön megkérdem, hogy erre mind szükségünk lesz-e ma, hiszen

úgysem jutunk túl a géptörzs belsején, de apu vigyorogva feleli, hogy egy igazi művésznek minden eshetőségre fel kell készülnie, és ki tudja, az is lehet, hogy ma pirkadatig dolgozunk.

Az ajtóra teszi a ragasztásra váró Spitfire-t. Hetven zlotyba kerülhet, apu háromszázért vagy annál is többért adja el. Ez konkrét megrendelés, mondja, kinyitja a dobozát, a szikéért nyúl, kivágja a részeket egymás után, és elhelyezi őket egymás mellé. Nem nézi a leírást. Biztosít, hogy ezt a Spitfire-t bekötött szemmel is össze tudná ragasztani, a művészet a színek kiválasztása és az apró részletek. Tényleg villámgyorsan ragasztgat, jár a szája, ragyog a szeme. Elmondja, hogy a Spitfire-ekkel volt egy komoly gond. Az álcázás legfőljebb a színárnyalatban különbözött, nem a színösszeállításban, és baromi unalmas lenne, ha nincs egy rendelkezés, ami hogy némi önállóságot a felderítő repülőgépeknek, szóval az egyes egységek olyanra festették a gépeket, ahogy nekik tetszett, akár rózsaszínre is. A Vidám Fido röpködhetne ilyen géppel, mondom. Apa elneveti magát, és hozzáteszi, hogy egy Fido-féle alak azzal röpköd, amivel akar, de mi itt egy máltai változatot csinálunk, a tetején khaki terepmintás lesz, alul kék. A légcsavar végeit sárgára festi. Apu mutatja a könyvet. A szerzők megfélelkeztek erről az apróságról, de ő tudja.

A kanapé legszélén ülök, hogy ne ütközzön belém a könyöke, de rendelkezésre álljak. Apu, a varázsló, törpéknek való kislábasban keveri a színeket. Belemárt egy darab papírt, fény alá tartva ellenőrzi, hogy a megfelelő hatást érte-e el. Türelmesen ismételteti ezt a műveletet, míg el nem éri az eredményt. Ezüstös csepp hullik az ujjaira. Egy pillanat múlva több lesz. Átnyújtja a kartonpapírt, és megkérdezi, ezúttal elérte-e az igazi árnyalatot. Habozom a válaszal. Apu mosolyog, megkér, hogy húzzam el a függönyt. Megteszem, és leülök a kanapéra, most már közelebb. Napfény öleli át a házunkat.